

ELOGI DE WILLIAM LABOV

DRA. M. TERESA TURELL JULIÀ
Departament de Traducció i Ciències del Llenguatge
Facultat de Traducció i Interpretació
Institut Universitari de Lingüística Aplicada
Universitat Pompeu Fabra

5 de juny del 2012
Auditori del campus de Poblenou
UNIVERSITAT POMPEU FABRA

William Labov, l'home a qui la Universitat Pompeu Fabra atorga avui el títol de Doctor Honoris Causa, es troba entre un grapat de ments excepcionals que han establert les bases de la teoria i la pràctica lingüístiques. L'honorem avui no només pel fet de ser el fundador de la sociolingüística quantitativa, i per la seva brillant tasca de recerca durant més de cinquanta anys, sinó també perquè ha estat l'autor de la proposta d'una nova manera de veure el llenguatge, l'anàlisi i el mètode lingüístics i el canvi lingüístic, contribuint així a una teoria general del llenguatge que encara s'ha d'elaborar.

La segona meitat del segle XX, la major part de la qual Labov la va passar treballant, va ser testimoni d'una tradició acadèmica i científica que va comportar una fragmentació molt notable del coneixement, que es considerava el preu que calia pagar pel desenvolupament científic i que exigia especialització. Durant dècades aquesta especialització va fer que les cièn-

cies haguessin de viure "donant-se l'esquena", però durant les dues últimes dècades del segle XX es va fer un esforç per intentar superar aquesta situació. A més, aquest esforç es va renovar en el tombant del nou mil·lenni i, des d'aleshores, els científics socials han testimoniat la necessitat de desenvolupar models i mètodes interdisciplinaris i intradisciplinaris. En aquest sentit, Labov va ser –és– un visionari del seu temps; els seus anys de treball com a químic industrial el van ajudar a anticipar-se al seu temps i a esdevenir un exemple d'enfocament i de focus científics interdisciplinaris i intradisciplinaris, amb què va establir un pont entre la lingüística i les altres ciències socials.

Si ara diguéssim que, en desenvolupar una Teoria del Canvi i de la Variació Lingüística, Labov va proposar en realitat un enfocament social, i un model sociolingüístic, del llenguatge, ell mateix, i molts dels qui són en aquesta sala, arrufarien les celles en sentir aquesta afirmació. El fet és que Labov sempre s'ha resistit al terme "sociolingüística", perquè en utilitzar-lo sembla com si hi poguéssim haver una teorització lingüística que no és "social"; alhora, però, ha insistit a utilitzar-lo, perquè s'ha demostrat que un model lingüístic merament formal resulta insuficient per assolir una teoria general del llenguatge.

Una mirada retrospectiva al model labovià de variació sociolingüística implica referir-se a tres obres fonamentals de la literatura variacionista. D'una banda, el capítol col·lectiu escrit per Weinreich, Labov i Herzog (1968), "Empirical Foundations for a Theory of Language Change", en què es formulaven diversos principis que emmarquen les bases empíriques d'una teoria del canvi lingüístic, seguit de "Building on Empirical Foundations" (1982), en què Labov avaluava com avançava la construcció d'aquestes bases; i, d'altra banda, la monografia de Labov *What is a Linguistic Fact?* (1975), en què qüestionava el mètode introspectiu utilitzat pels generativistes i remarcava la necessitat d'observar la parla espontània en les anàlisis lingüístiques. Aquestes tres treballs es troben a la base de la proposta de Labov d'integrar la variació lingüística –el major malson dels neogramàtics– en una teoria del canvi lingüístic; tanmateix, és probablement el llibre *What is a Linguistic Fact?* el que reflecteix millor els grans esforços de Labov per encabir l'existència de la variació lingüística en l'estudi diacrònic de les llengües.

La influència de Labov en la recerca i en la pràctica lingüístiques actuals és d'abast internacional. El seu model de canvi i de variació lingüístics és reconegut no solament pels lingüistes, sinó també pels sociòlegs, els antropòlegs lingüístics i els analistes del discurs. A llarg de la seva vida acadèmica i investigadora com a lingüista, William Labov ha estat guardonat amb molts premis i distincions: el premi Leonard Bloomfield de la *Linguistic Society of America*, el premi David H. Russell a la Recerca Distingida en Anglès; la beca de recerca Guggenheim (1970-71, 1987-88); el títol de Doctor Honoris Causa per la Uppsala University, la Université de Liège, la University of York, la University of Edinburgh i la Université de Paris X, Nanterre. Labov és membre de diverses acadèmies dels Estats Units, com ara la *National Academy of Arts and Sciences* i la *National Academy of Sciences*, i és membre de l'*American Association for the Advance of Science*.

En l'eix teòric i epistemològic, la contribució més important de Labov a la lingüística ha estat demostrar que la variació és un fet lingüístic significatiu, davant la resistència d'algunes escoles de la lingüística a reconèixer aquesta variació; en l'eix metodològic, la seva rigorosa recerca en curs li ha permès confirmar una vegada i una altra que cal "precisió metodològica" per poder observar la varietat de parla més espontània d'un individu –la parla vernacle–, i també que calen alguns principis de "raonament quantitatiu" per passar "de mesurar els canvis lingüístics superficials a proposar els principis que els provoquen", en paraules del mateix Labov.

La millor manera d'entendre la destacada contribució de Labov a la lingüística i a altres ciències socials és revisant les seves descobertes i les seves propostes teòriques i metodològiques més importants. Permetin-me que n'esmenti algunes.

La tesi de màster de Labov (1963), l'estudi de la parla de l'illa de Martha's Vineyard utilitzant mesuraments acústics i auditius, va mostrar l'aparició d'una variable de canvi de so com a símbol d'identitat social.

A través de l'estudi de l'estratificació social i estilística de la -r al Lower East Side de la ciutat de Nova York mitjançant les narracions obtingudes, Labov a) va proposar una nova visió de la parla urbana, des de la caòtica fins a l'heterogenia ordenada; b) va explicar l'estratificació de la parla de

la comunitat i el grau de mobilitat social, i c) va mostrar com es mou el canvi lingüístic a través del sistema social, cosa que va dur a un nou paradigma en la recerca sociolingüística. Aquests descobriments es van publicar en la seva tesi doctoral (1964) i en els seus llibres *The social stratification of New York City* (1966) i *Narrative analysis* (1967), en coautoria amb Joshua Waletzky.

La recerca, finançada per l'Oficina d'Educació dels Estats Units, que Labov va realitzar al sud de Harlem, a Nova York (1963-1970), sobre l'anglès vernacle dels preadolescents, els adolescents i els joves adults afroamericans, va aclarir dos problemes socials: a) la bretxa entre el rendiment acadèmic d'aquesta minoria i el del conjunt de joves nord-americans, i b) l'existència de greus prejudicis lingüístics, fins i tot entre els lingüistes, envers l'anglès vernacle dels afroamericans, que donaven lloc a prejudicis socials. Aquesta recerca també va mostrar que la variació lingüística és controlada per factors lingüístics interns, com s'observa en la conducta del verb "to be" com a verb lèxic i com a auxiliar en l'anglès vernacle dels afroamericans, i que hi ha patrons sistemàtics d'eliminació de la còpula que mostren que aquesta parla vernacle té la mateixa gramàtica uniforme arreu dels Estats Units. Més important encara, els mètodes utilitzats pels lingüistes i pels treballadors de camp afroamericans que van participar en aquest projecte els van ajudar a aproximar-se a la solució de la paradoxa de l'observador, és a dir, a observar la gent quan està sent observada. Publicacions derivades d'aquesta recerca són *The Study of Nonstandard English* (1969), *Language in the Inner City: Studies in Black English Vernacular* (1972) i *Sociolinguistic Patterns* (1972).

Al llarg de les dècades de 1970 i 1980, la recerca que William Labov va dur a terme en deu barris de Filadèlfia, estratificada per classes socials, li va permetre explicar les causes i el curs del canvi lingüístic i identificar els líders d'aquest canvi: les dones joves, de la segona i la tercera generació de nous grups ètnics, en mobilitat social ascendent i que desafiaven les normes socials. Un estudi aprofundit de la /a/ breu i del diftong /aw/, utilitzant el mètode de xarxa sociomètrica, que considerava paràmetres com ara els contactes dins i fora, la mobilitat social i les generacions dels grups ètnics sotmesos a normes socials desafiantes, va permetre a Labov plantejar la hipòtesi del *patró curvilini*, segons la qual el canvi lingüístic intern s'i-

nicia en els grups situats al centre de l'escala social (*la classe treballadora alta i la classe mitjana baixa*) i no pas en els grups situats en la part alta o baixa de l'escala social. Al llarg d'aquests cinquanta anys d'historiografia variacionista, aquest patró curvilini s'ha provat en moltes comunitats de parla i per a moltes llengües, i s'ha confirmat en la majoria de casos.

Aquestes i altres descobertes (per exemple, que la inconformitat social era un factor "incrementacional" de canvi lingüístic i que la mobilitat social ascendent era un factor "exponencial" d'aquest mateix canvi) es van publicar en nombrosos articles en la revista *Language Variation and Change*, de la qual Labov és un dels editors fundadors, i en dos llibres destacats, *Principles of Linguistic Change. Internal factors* (1994) i *Principles of Linguistic Change. Social factors* (2001), en què se sistematitzen les descobertes de Labov, validades i confirmades en moltes comunitats de parla anglesa i no anglesa.

El projecte sobre *comprensió interdialectal*, dut a terme per Labov i alguns dels seus col·laboradors en diverses grans ciutats dels Estats Units, va revelar que hi havia, i que hi ha, diferències dialectals radicals que afectaven, i que afecten, la comprensió mútua entre persones, i també que en la segona meitat del segle XX, després de molts segles d'estabilitat, les vocals breus angleses de les ciutats septentrionals dels EUA estaven començant a canviar de posició, cosa que li va permetre proposar el que es coneix com el *Northern Cities Shift* o canvi vocàlic de les ciutats del nord. Els resultats d'aquesta recerca es van publicar a *The Atlas of North American English: Phonetics, Phonology and Sound change* (2006), una obra destacada que Labov va realitzar en coautoria amb Ash i Boberg.

Aquest projecte també va ser molt productiu en dos sentits. D'una banda, va aportar llum sobre les diferències entre la variació individual i la variació grupal. És ben sabut que Labov té una visió de la llengua basada en la comunitat. Els individus que pertanyen a una comunitat de parla són portaveus de les normes de la seva comunitat, de manera que "la seva parla vernacle", en paraules del mateix Labov, "és arquetípica de la seva comunitat de parla". Aquest binomi individu/comunitat de parla ha demostrat ser molt útil, no solament en els estudis de la variació lingüística, sinó també en altres àmbits de la lingüística aplicada, com ara, per exemple, els

aspectes de perfilació lingüística de la tasca dels perits forenses. I, d'altra banda, els resultats derivats d'aquest projecte van destacar la naturalesa dels canvis fonològics, en el sentit que no són canvis aïllats sinó, segons Labov, "canvis tancats en una estructura ajustada, en la qual un canvi en desencadena un altre de manera rotatòria".

Una altra de les principals contribucions de Labov, formulada en *Principles of Linguistic Change. Cognitive and Cultural Factors* (2010), és haver donat compte dels orígens, els principis i les forces subjacents al canvi lingüístic a) examinant les influències cognitives i culturals responsables d'aquest canvi; b) demostrant en quines condicions es veu afavorida la convergència dialectal, i c) establint una distinció essencial entre la transmissió del canvi dins la comunitat de parlants i la difusió entre comunitats.

Altres contribucions destacades a l'estudi de la variació i del canvi lingüístics deriven del "raonament quantitatiu" que Labov ha proposat per a l'anàlisi lingüística de la variació i del canvi: la definició de la variable lingüística (la variable dependent), així com de la seva discrecionalitat, i la localització dels factors que restringeixen aquesta variable (les variables independents); l'exploració de les dimensions de la variació individual mitjançant la divisió binària de factors lingüístics i factors socials; la utilització de l'anàlisi multivariant per mostrar l'efecte simultani de totes les variables independents rellevants i l'ús de la tabulació creuada per donar una visió més precisa de la distribució de les dades i del grau d'independència de les variables entrecruades; l'establiment de variables sociolingüístiques estables; els canvis des de dalt, els canvis des de baix; les inferències sobre la independència i la interacció de les variables o els factors independents; l'anàlisi en temps aparent i en temps real.

Ja l'any 1975, en la seva obra seminal *What is a linguistic fact?*, Labov defensava la necessitat de disposar d'uns principis lingüístics generals com a base de l'acord dels lingüistes sobre la naturalesa d'aquells fets lingüístics que serien acceptables en la recerca lingüística. En aquell moment Labov també va suggerir que una sèrie de propostes que expliquessin les descobertes generals sobre la variació i el canvi lingüístics mereixerien que se les anomenés, amb caràcter general, *Teoria del Canvi i de la Variació*

Lingüístics. Havent considerat l'objectiu bàsic plantejat per aquesta teoria (descriure la variació lingüística), les dades que analitza (la varietat més espontània d'un individu, és a dir, la seva parla vernacle) i els mètodes que aplica per mesurar aquesta variació (observació, descripció, explicació) –totes les quals duen a principis teòrics i metodològics–, es pot afirmar que el model de Labov és sense cap dubte "generador de teoria".

En els darrers anys, i com a membre de la *National Academy of Sciences*, Labov ha format part d'un comitè anomenat *Preventing Reading Difficulties among Young Children*. Durant un període de deu anys ha desenvolupat un programa de formació presencial, conegut com *The Reading Road*, que s'adreça als tutors que tenen alumnes amb dificultats de lectura i l'objectiu principal del qual és intentar ajudar a superar la bretxa en el rendiment lector d'aquesta minoria als Estats Units. A través de la seva implicació en aquest projecte, Labov ens ha ensenyat que, a banda d'ajudar els lingüistes a formalitzar el llenguatge com a capacitat humana que converteix als "essers vius en humans", la lingüística pot tenir èxit operatiu en els projectes socials "basats en problemes".

En atorgar aquest doctorat honorari al professor William Labov, la Universitat Pompeu Fabra està reconeixent no solament el seu rigor en el desenvolupament de la sociolingüística quantitativa, sinó també la seva capacitat per motivar els estudiants i els acadèmics que s'han format sota el seu lideratge i el seu mestratge en l'establiment dels fonaments d'aquest sòlid paradigma lingüístic i que, malgrat no haver estat mencionats en aquesta *Laudatio*, han contribuït sens dubte a consolidar aquest paradigma; la Universitat Pompeu Fabra està expressant el seu reconeixement a la capacitat de Labov per reforçar el treball en equip intradisciplinari i interdisciplinari, al fet que hagi compartit els resultats de la recerca i que hagi esperonat els debats intel·lectuals, i al fet que hagi dut a terme una recerca lingüística que és socialment útil i pràctica per intentar resoldre els problemes comunitaris.

